

Predikant in seculiere tijd

'Door de grote vinex-wijken fi

'Vorbij de comfortzone', dat is de ondertitel van een conferentie over predikant zijn in een seculiere tijd. Drie predikanten geven alvast een voorproefje.

Wilma Hartogsveld, Peter Verbaan & Kees van Ekris

In veel geloofsgemeenschappen is teruggang een voelbare en zichtbare werkelijkheid.

Predikant zijn in een seculiere tijd is uitdagend, maar ook vermoeiend. Wie zou na de zoveelste begrafenis waar geen kraamvisite tegenoverstaat, het zoveelste gesprek over de (klein)kinderen die 'er niet meer aan doen' en na weer een vergadering over de nijpende financiële situatie, niet eens verzuchten: 'En als het pensioen nu ook al geen "hiernaamaals" meer is...?' De commissie Post-Academisch Onderwijs (POA) van de PThU besloot een conferentie te beleggen voor predikanten en gaf deze de titel mee: 'Vorbij de comfortzone'. Tijdens het broedproces kwam *A Secular Age* van Charles Taylor uit. Vandaar de ondertitel: 'predikant zijn in een seculiere tijd'.

Als voorproefje van die conferentie vroeg de W&D-redactie de drie predikanten-leden van de PAO-commissie: Waaraan merken jullie dat je de comfortzone voorbij bent?

Croissantjesochtend

Wilma Hartogsveld (predikant Schaarsbergen): "Ik heb niet voor het predikantschap gekozen omdat ik dacht dat dat wel een 'comfortabel beroep' was. In de tijd dat ik ging studeren - zo'n vijftien jaar geleden - werd er allang niet meer tegen de dominee opgekeken, waren de cijfers over kerkverlating reeds verontrustend en was het christelijk geloof in Nederland niet meer dan een van de vele mogelijke kleuren op het levensbeschouwelijk pallet. Eerlijk gezegd, weet ik ook niet of de com-

fortzone er ooit geweest is. Als ik denk aan het beruchte glazen huis, de slechte arbeidsvoorwaarden, de kerkbezoekers die de diensten voornamelijk uit gewoonte bezochten en het keurslijf van verwachtingen waaraan de dominee moest voldoen, ben ik blij dat die tijd voorbij is. Predikant zijn in een seculiere tijd is in elk geval uitdagend en afwisselend.

De vanzelfsprekendheid voorbij, dat vraagt lef en creativiteit en, eerlijk is eerlijk, ook uithoudingsvermogen en veerkracht. Inderdaad word ook ik er wel eens moe van: voor veel jonge mensen is het belang van 'croissantjesochtend' groter dan dat van de kerkgang. Mensen willen best iets voor de kerk doen, als het maar niet te veel tijd kost en vooral vrijblijvend is. En ouders van basisschoolkinderen vertellen mij dat de agenda van hun kind te vol is om ook nog tijd voor basiscatechese vrij te maken.

Ja, ik ben met hart en ziel dominee in een seculiere tijd en ik vind het nog steeds het mooiste beroep dat er is. Misschien wel juist wanneer er bij een begrafenis niet wordt meegezongen met de (volgens mij zeer bekende) liederen, en mensen na afloop zeggen: 'Geweldig, dat de kerk er zo is en dat de kerk zo is.' Maar tegelijkertijd lijkt het me zinvol, zelfs broodnodig, dat predikanten zich diepgaand bezinnen op de culturele en spirituele context waarin zij wonen en werken. Het bestaansrecht van de kerk is immers: hier en nu sporen van God ontdekken en op betekenisvolle wijze God ter sprake brengen in het concrete leven van mensen. Juist nu dat niet (meer?) vanzelfsprekend is.

De gangbare theorieën over het ontstaan

van de secularisatie bevredigen mij niet. Taylor biedt wellicht een analyse die vruchtbaar is voor een nieuwe manier van predikant zijn nu en in de toekomst."

Yuppenclub

Peter Verbaan (predikant Ermelo): "Vorig jaar zong de kerkenraad bij mijn afscheid uit Zuid-Holland: 'Door de grote vinex-wijken fietst een herder eenzaam rond.' Negen jaar was ik predikant in een burgerlijke gemeente waar je je vóór de conceptie al voor de crèche moest aanmelden en waar een nieuwe middelbare school werd gebouwd. En de kerk? We hebben, naast de kerntaken, van alles uitgehaald. Doop- en huwelijks catechese, een yuppenclub, een literatuurkring. Mensen zoeken nieuwe contacten. Beloning en... believing? Bij de doordenking van de consequenties zeiden deskundigen in 2000: Je hoopt op twee procent groei, maar het wordt twee promille.

Demografische factoren versluieren de seculiere werkelijkheid in de kerk ook. Dat de comfortzone voorbij is, merkte ik niet alleen als ik in de grote Prinsenkerk in Rotterdam veertig oudere en vier jonge mensen aantrof voor het Woord en de ontmoeting. Net zo goed was het er wanneer ik in de nieuwste wijk met moeite een kringavond had belegd en mensen alsnog op z'n best afmailden.

En de Bible-belt? Ik kwam in wat sociologen een 'babyboom-gemeente' noemen. Weinig screenagers. Het boeiende hier is: mensen dragen van alles met zich mee. Levenservaring, theologische bagage en ballast. Verschillenden deden elders allerlei kerkelijke ervaring op. Men zoekt naar inhoud die in een tijd van transcendentieverlies en eigen geloofsonzekerheid

etst een herder eenzaam rond'

houdbaar is. Je merkt het iedere dienst, vooral bij begrafenissen. Soms zit het hele spectrum van atheïst tot ultragereformeerd onder je gehoor. Je staat midden in 'de levensbeschouwelijke arena' (Taylor). Soms denk ik dat de secularisatie in de beroepsgroep doorwerkte in de vorm van individualisering. De werkgemeenschappen: wie komt er nog? De classis: zelfs de weinige predikanten die nog lid zijn, geven andere dingen prioriteit. Contacten buiten eigen circuits: alleen als er belangen of conflicten spelen. Natuurlijk zijn er positieve uitzonderingen, goedfunctionerende exegese- en intervisiegroepen en twitterende collega's die elkaar ontdekken. En toch. Misschien betekende de comfortzone wel dat predikanten lang hun gang konden gaan en hun eigen ding deden. Die tijd is echt voorbij. We zijn eraantoe in teamverband te denken en te werken."

Prachtige eenlingen

Kees van Ekris (predikant Breukelen): "Ik vraag me af of Taylor een theologische analyse van de tijd geeft; ik heb zijn boek nog niet gelezen. Het is voor mij een essentiële vraag: ik wil theologiseren. Ik ben 'voorbij' aan een zoveelste cultureel-historische analyse van onze tijd. Vooral wanneer de suggestie erin doorklinkt dat – als we de oorsprong en het karakter hiervan nu maar eindelijk doorkrijgen – zich nieuwe kansen voor het geloof ontvouwen. Loop je dan niet steeds voorbij aan wat deze tijd ons luid en duidelijk zegt, misschien wel van Godswege? Als ik goed luister naar mijn gemeenteleden... in dit welvarende dorp aan de rivier waar

gelooven een uitzondering is, en ik vertaal hun ervaringen theologisch, dan merk ik dat deze tijd juist ook bepaalde thema's accentueert. Bijvoorbeeld volharding, verkiezing, vreemdelingschap. Vaak bemerk ik bij gemeenteleden iets van verwondering en ontroering, dat temidden van al die onverschilligheid en al dat vaarwel zeggen van God iemand toch 'erbij-gehouden' is. Tot zijn of haar eigen verbazing. Ik zie het in die prachtige eenlingen die zomaar komen aanwaaien, soms zonder enige kerkelijke kom-af, maar die klaarblijkelijk door God in hun kraag gegrepen zijn, uitgekozen, en die zoveel vreugde en troost geven. Het helpt mij om te leren begrijpen dat dominee zijn in deze tijd om 'vocation' gaat. De beschermklaag van het ambt is hier weg. Ik mis dat, eerlijk gezegd. Maar, daardoor merk ik meer dan ooit de behoefte en de noodzaak tot een persoonlijk geestelijk leven dat 'weerbaar' is, dat zelf niet aangevreten wordt door deze schrale tijd. Voor mij heeft het theologisch denken over de tijd ook te maken met het nadenken over Gods oordeel. Dat kun je op veel manieren invullen. Misschien oordeelt God een comfortabel christendom, waar ik dus eigenlijk ook op ingesteld ben of was,

een christendom zonder de navolging van de Gekruisigde. De anglicaan Sam Wells zei onlangs: De kerk in Europa is 'locked up in lament'. Het leek wel of hij het tegen mij had. Misschien is dit de tijd om karakter te tonen en om het karakter van het geloof te hervinden. Dat is voor mij geen heldentaal. Ik heb het gesprek met collega's in de kerk hierover hard nodig. Daarom zie ik uit naar deze conferentie."

De conferentie is 26-28 januari 2011 op Hyde-park. www.protestantsetheologischeuniversiteit.nl/generalinfo/pao

FOTO: MARGOT E. HEERNOX

